

УДК 372.881.111.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-2-15>

Ольга КОЛОМІНОВА,

orcid.org/0000-0002-4890-117X

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри романо-германської філології

Українського гуманітарного інституту

(Буча, Київська область, Україна) *kolominova.o@gmail.com*

Світлана РОМАН,

orcid.org/0000-0002-4890-117X

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри романо-германської філології

Українського гуманітарного інституту

(Буча, Київська область, Україна) *kolominova.o@gmail.com*

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПИСЬМІ В УЧНІВ 9 КЛАСУ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються концептуальні засади методики формування англомовної компетентності у письмі в учнів 9 класу основної школи в контексті оновлення структури і змісту вітчизняної іншомовної освіти на тлі процесів інтеграції України у багатомовний інформаційно розвинений загальноєвропейський і світовий освітній простір. Дається визначення зазначеної компетентності як здатності реалізувати комунікацію у письмовій формі в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях спілкування відповідно до комунікативного завдання. Уточнюється сутність письма як окремого виду мовленнєвої діяльності, завдяки якому реалізується писемне спілкування людей, пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності, у першу чергу з говорінням і читанням. Представлені фактори впливу на формування писемної компетентності учнів засобами підручника англійської мови для 9 класу: психологічні, психолінгвістичні, лінгвістичні, соціолінгвістичні. Доведено їх методологічне значення для оволодіння старшими підлітками на рівні А2 формами прагматичного писемного спілкування за вимогами чинних навчальних програм. Визначено, що у 9 класі завершується етап систематичної роботи з автентичними навчальними матеріалами на допрофільному рівні. Даний етап передбачає зростання долі самостійної роботи, різноманітних видів навчальної діяльності, активного використання мовленнєвих ситуацій змодельованих з реального життя. Авторкою доведено, що попереднє ознайомлення учнів з методичним завданням підручника є умовою успішного засвоєння ними всіх необхідних навичок, в тому числі і писемного мовлення. Запропоновано введення академічного письма та спеціальних завдань для вдосконалення учнями рівня писемного спілкування. Доведено, що здатність ясно викладати власні думки на письмі є одним з елементів культури в антропологічному трактуванні цього поняття. Відзначено, що культура представляє собою найскладніший феномен, що визначає систему ціннісних орієнтирів нації. Культура відображається у мовленні її носіїв, тож знання культури необхідна умова високого рівня писемного спілкування.

Ключові слова: компетентність у письмі, підручник, старший підліток, інформатизація освіти, цифрове покоління.

Olga KOLOMINOVA,

orcid.org/0000-0002-4890-117X

PhD in Pedagogics,

Associate Professor at the Department of Romano-Germanic Philology

Ukrainian Institute of Arts and Sciences

(Bucha, Kyiv region, Ukraine) *kolominova.o@gmail.com*

Svitlana ROMAN,

orcid.org/0000-0002-4890-117X

PhD in Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Germanic Philology

Ukrainian Institute of Arts and Sciences

(Bucha, Kyiv region, Ukraine) *kolominova.o@gmail.com*

WAYS FOR DEVELOPING ENGLISH LANGUAGE COMPETENCE IN WRITING OF 9TH GRADE BASIC SCHOOL STUDENTS

The article considers the conceptual principles of methods of forming English language competence in writing in 9th grade primary school students in the context of updating the structure and content of domestic foreign language education against the background of Ukraine's integration into multilingual informationally developed European and world educational space. The definition of this competence is given as the ability to implement communication in writing in vital areas for a certain age and communication situations in accordance with the communicative task. The essence of writing as a separate type of speech activity is clarified, thanks to which written communication of people is realized, connected with other types of speech activity, first of all with speaking and reading. Factors influencing the formation of students' written competence by means of an English textbook for 9th grade are presented: psychological, psycholinguistic, linguistic, sociolinguistic. Their methodological significance for the mastery of forms of pragmatic written communication by senior adolescents at the A2 level according to the requirements of current curricula has been proved. It is determined that in the 9th grade the stage of systematic work with authentic educational materials at the pre-professional level is coming to an end. This stage involves the growth of the share of independent work, various types of educational activities, the active use of speech situations modeled on real life. The author proves that the preliminary acquaintance of students with the methodical task of the textbook is a condition for their successful mastering of all necessary skills, including written speech. The introduction of academic writing and special tasks for students to improve the level of written communication is proposed. It is proved that the ability to clearly express one's thoughts in writing is one of the elements of culture in the anthropological interpretation of this concept. It is noted that culture is the most complex phenomenon that determines the system of values of the nation. Culture is reflected in the speech of its bearers, so knowledge of culture is a necessary condition for a high level of written communication.

Key words: *competence in writing, textbook, older adolescent, education digitalization, digital generation.*

Постановка проблеми. Оновлення структури і змісту шкільної іншомовної освіти на тлі процесів інтеграції України у багатомовний полікультурний глобалізований інформаційно розвинений та людиноцентричний загальноєвропейський і світовий освітній простір загострює потребу у формуванні у старшого підлітка засобами іноземної мови (ІМ) як суб'єкта процесу пізнання, налаштованого на вивчення іноземних мов упродовж усього життя, і як відкритої до міжкультурного іншомовного спілкування особистості з європейським світоглядом. Особливої **актуальності** задоволення цієї потреби набуває в 9 класі основної школи, після закінчення якого учні мають визначитися щодо продовження освіти в середній школі у профільному класі або вступити до середнього професійного навчального закладу.

Важливого значення за цих обставин набуває підвищення уваги дев'ятикласників до письма як до додаткового до вербального засобу спілкування за допомогою графічних знаків, а відтак і як до невід'ємної складової іншомовної мовленнєвої компетентності (ІМК) як до здатності до реалізації різних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма та перекладу (медіації) в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях спілкування (Методика, 2013: 90–91). За цих умов **предметом нашого дослідження** обрано аналіз процесу формування в учнів 9 класу компетентності у письмі (КП) на матеріалі англійської мови. Процесу, який має здійснюватися відповідно до нових викликів та реальних можливостей сьогодення, задекларова-

них у нових програмах з ІМ для українських шкіл, в яких вперше використані розроблені в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (ЗЄР) шкали рівнів володіння ІМ, щоб описати компетентності, що мають сформуватися в українських учнів на кінець 9 класу в межах типових сфер (особистої, освітньої, суспільної), тем і ситуацій спілкування за рівнем А2 для основної школи, тобто на рівні «виживання» за даними ЗЄР.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У статті згадані роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних педагогів і науковців. Концептуальні засади методики формування англійської компетентності у письмі в учнів 9 класу основної школи в контексті оновлення структури і змісту вітчизняної іншомовної освіти представлені у працях Н.Ф. Бориско, О.І. Вовк, Н.Д. Гальскової, А.П. Василевич, Н.В. Акімова. Методичні орієнтири для вибору підручника іноземної мови як засобу навчання описані у дослідженні Н.А. Горлова. Культура і навчання іноземних мов досліджені Г.В. Єлізаровой. Нові підходи в навчальних системах і технологіях описані М.В. Жуковой. Сучасні підручники-гібриди іноземної мови згадані у праці С.М. Кашук. Психолого-дидактичні та методичні засади підготовки студентів мовного ВНЗ до аналізу підручника іноземної мови згадані у статті О.О. Коломінової та С.В. Роман. Фактори впливу на формування писемної компетентності учнів засобами підручника англійської мови для 9 класу представлені такими науковцями як О.Б. Бігич, Р.К. Миньяр-Белручев, О.М. Шерстюк та ін.

Мета статті полягає у визначенні технологій формування англомовної компетентності у письмі засобами підручника англійської мови для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ).

Виклад основного матеріалу. Розпочнемо виклад матеріалу у визначених вище напрямках з уточнення сутності базових понять. Передусім, поділяючи позицію вітчизняних учених-методистів, зазначимо, що *компетентність у письмі (КП)* – це здатність реалізувати комунікацію у письмовій формі в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях спілкування відповідно до комунікативного завдання (Методика, 2013: 390). Під *письмом* правомірно розуміти «технологічний аспект», а під «писемним мовленням» – «складну творчу діяльність, спрямовану на висловлення думок у графічній формі» (Вовк, 2019: 299).

Отже, письмо є окремим видом мовленнєвої діяльності, завдяки якому реалізується реальне писемне спілкування людей (осіб), тісно пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності, у першу чергу з говорінням і читанням. А відтак КП має формуватися у тісному зв'язку з компетентністю у читанні та говорінні з урахуванням факторів впливу на формування КП: психологічних, психолінгвістичних, лінгвістичних, соціолінгвістичних.

Передусім зазначимо, що здатність викладати власні думки на письмі становить один із елементів культури в антропологічному трактуванні методикою цього поняття як сукупності результатів людської діяльності в усіх сферах життя, що утворюють і зумовлюють образ життя нації, етносу, соціальної групи людей і кожної окремої людини у будь-який конкретний період часу (Методика, 2013: 418–419). За даними досліджень Г.В. Єлізарової, культура представляє собою найскладніший феномен, що визначає систему ціннісних орієнтацій як суспільства в цілому, так і окремої особистості – носія певної культури. При цьому кожна культура знаходить унікальне відображення в мовленні її носіїв. Засвоєння тільки форми відповідної мови без урахування культурного компонента її значення дасться взнаки на поведінці комуніканта, що вивчає цю мову, бо відображає власні культурні норми даного індивіда. І цей фактор становить джерело конфлікту з поведінкою носіїв виучуваної мови (Єлізарова, 2005).

Отже неосяжний вплив культури на особистість детермінує не лише лінгвістичні, але й психологічні аспекти іншомовного спілкування, полегшуючи спілкування носіїв одної культури та ускладнюючи комунікацію носіїв різних куль-

тур. Адже культура за А. Уолесом – це сукупність відмінностей (organization of diversity) (Wallace, 1961).

А відтак пріоритетом ефективного навчання ІМ на міжкультурному рівні стає формування вторинної мовної особистості учня. Особистості, яка усвідомлює особливості іншої мовної й концептуальної картини світу і досягає позитивних результатів у вирішенні запланованих навчальних задач. У даному разі на завершальному етапі формування англомовної КП в основній школі.

Добре побудоване мовлення відображає уміння людини логічно мислити, а розвиток іншомовного писемного мовлення сприяє вдосконаленню процесів мислення. І внаслідок цього процес оволодіння іншомовним писемним мовленням стає більш усвідомленим, особистісним, вмотивованим, культуровідповідним, керованим і результативним.

Тим самим забезпечується належне методологічне підґрунтя для реалізації кінцевої мети *навчання культури іншомовного письма*, під якою розуміють досягнення такого рівня володіння навичками письма, який забезпечує вільне володіння системою писемного мовлення як засобом вирішення основних задач письмової комунікації – фіксування власних і сторонніх думок, концептуалізацію знань (одностороння комунікація з книгою), соціокультурно прийнятне спілкування (двосторонній зв'язок з носієм ІМ), рефлексія і саморефлексія як основа формування вторинної мовної особистості старшого підлітка, поступового розуміння ним носія іншомовної та концептуальної картини світу і оволодіння адекватними категоріями поведінки у відповідному людиноцентрованому іншомовному соціумі (Гальскова, 2017: 153).

У цьому напрямі методичної цінності набувають рекомендації вітчизняних учених-методистів щодо вирішення питань цілепокладання у сфері формування іншомовної КП в учнів основної школи. Вони полягають у наступному. На кінець 9 класу учні основної школи мають досягти *рівня А2* згідно із ЗЄР. У вітчизняній навчальній програмі передбачається, що вони здатні *описувати* предмет, особу, події, явища, об'єкти; *писати* особистого листа (спочатку з опорою на зразок), записки/ повідомлення, запрошення, оголошення, а в 9 класі – лист-повідомлення у формі розповіді, висловлюючи свої враження і думки про осіб, події, факти тощо; *підтримувати писемне спілкування* з реальним або уявним другом з листування; *письмово передавати* інформацію / зміст почутого, прочитаного, побаченого; *заповнювати*

анкету тощо. Обсяг писемного висловлювання – 16 речень, що з урахуванням міжнародних рівнів володіння ІМ може бути охарактеризованим як рівень «виживання» (Waystage Level) (Навчальні програми, 2017).

Знаряддям реалізації цих вимог покликаний служити вітчизняний підручник ІМ (у даному разі – англійської) як провідник нових методичних ідей (“agent of change”) в термінології британських учених (Hutchinson, Torres, 1994) і як засіб освітньої тактики вчителя та учня, за дослідженнями Н.А.Горлової (Горлова, 2012) і співавторів статті (Коломінова, Роман, 2015) в аспекті впливу на структуру і динаміку психологічного розвитку підлітка в межах ситуації соціального становлення його як учня основної школи і суб’єкта культури, в ході набуття позитивної самооцінки і формування власного «Я» (за Р. Бернсом) (Бернс, 1986).

Плідною для самоідентифікації старшого підлітка за умов реальної іншомовної комунікації є встановлення безпосередніх контактів зі своїми зарубіжними ровесниками. Наприклад, під час перебування в міжнародних літніх таборах або відпочинку за кордоном. Але на слушний погляд Н.Ф. Бориско (Бориско, 2018), іншомовна мобільність українських школярів є незначною. А автентичні НМК з ІМ, що розповсюджуються в Україні, є монокультурними. Окрім того, за своєю ціною вони доступні обмеженому колу наших співвітчизників (Бориско, 2018). А провідну роль у розвитку іншомовного мовлення, як відомо, відіграє спілкування з однолітками (у тому числі з різних країн.)

Наразі ця ідея в Україні втілена у вітчизняному підручнику англійської мови для 9 класу ЗНЗ (п’ятий рік навчання) автора О.О. Коломінової English 9 (Коломінова, 2009), навчальний матеріал в якому організований у формі діалогів, текстів-фрагментів з літературних творів або періодики, уривків енциклопедичного характеру. Наскрізною лінією через увесь підручник проходять діалоги, що ведуть постійні персонажі Jimmy та Jenny Collins, підлітки з Ланкастера, які товаришують з підлітками з Києва – Ярославом і Настею Романенко. І спілкування з ними відбувається переважно за допомогою електронного листування. Дивись також відгук О.М.Шерстюк на підручник О.О. Коломінової (Шерстюк, 2010), в якому віддається належне прозорості структури English 9 і керованість процесом формування писемного мовлення в рамках кожного навчального циклу (Unit) даного підручника з урахуванням його провідної теми. Наведемо відповідні приклади.

Unit 1. Getting to know you.

Guided writing: An E-mail to a Pen-friend

Unit 2. School

Guided writing: Timetable. A School Party Invitation

Unit 3. Sport

Guided writing: A Sports Survey

Unit 4. Travelling

Guided writing: Writing a Postcard. Sending SMS

Unit 5. Food

Guided writing: Writing a Recipe

Unit 6. Shops and Shopping

Guided writing: Timetable. Fashion Page

Unit 7. Great Britain. London

Guided writing: Timetable. Writing a Story

Unit 8. School

Guided writing: An Article for a Magazine

Як доводить практика викладання ІМ, широкі перспективи у підвищенні ефективності формування КП в учнів 9 класу відкривають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), відомі в методиці викладання ІМ і культури своїм дидактичним потенціалом за рахунок використання опосередкованих комп’ютером форм розвитку мовленнєвих навичок і вмій на основі іншомовних автентичних текстових матеріалів і відеосюжетів. Їх використання дозволяє створювати за допомогою відповідного підручника/ НМК умови для вмотивованого іншомовного спілкування учнів зі своїми зарубіжними однолітками, однокурсниками, вчителями і багато разів повторювати навчальний матеріал, вивчати його в зручний для учня час і в зручному для нього місці.

Адже за даними досліджень С.М. Кашук (Кашук, 2018: 310), результатом появи цифрового простору функціонування мови стала еволюція іншомовної освіти, що, в свою чергу, призвело до потреби у створенні підручника іноземної мови нового типу. Спеціалісти у сфері навчання іноземних мов наразі широко використовують можливості цифрового іншомовного простору і в ефективний спосіб інтегрують сучасні технології в навчальний процес. І це не дивно, оскільки, як відзначають лінгводидакти із різних країн, сучасні викладачі іноземних мов змушені стикатися з такими викликами сьогодення, як-от: суттєве зменшення кількості годин, що відводиться закладами освіти на вивчення іноземних мов; стрімкий розвиток ІКТ, що впливають як на зміни в процесі комунікації, так і на доступ до джерел інформації, а також постійне використання новим поколінням тих, хто навчається – представників так званих «цифрових аборигенів» («digital natives») в термінології Марка Пренскі (Marc

Prensky) (Prensky, 2001) або «цифрового покоління» («digital generation») в термінології інших дослідників (Palfrey, Gasser, 2008) – сучасного цифрового комунікативного середовища (Кашук, 2018: 311-312).

Звісно, методика навчання іноземних мов як наука не зазнала за останні десятиріччя значних змін. Зокрема, наприклад, такі лінгводидактичні константи як загальні принципи навчання іноземних мов, розроблені ще в середині минулого сторіччя провідним методистом Р.К. Мін'яр-Белоручивим, залишаються незмінними (Миньяр-Белручев, 1982; Миньяр-Белручев, 1984). Проте сам зміст загальнодидактичних принципів дещо змінився у відповідності до технологічних, політичних і соціальних змін сучасності. До того ж, активна взаємодія «цифрового покоління» з цифровими технологіями сформувала певні моделі поведінки, навички та вміння, які ми маємо розуміти, приймати як неминучість і застосовувати в процесі викладання та навчання (Жукова, 2018: 441).

Вочевидь, зазначені зміни і виклики часу можна успішно використовувати у процесі викла-

дання іноземних мов, про що свідчить як власний досвід у сфері підручникотворення (Коломінова, 2009) так і позитивне оцінювання його результатів у вітчизняній науковій літературі (Шерстюк, 2010), що засвідчують методичну цінність спеціальних умовно-мовленнєвих і мовленнєвих вправ кожного навчального циклу сучасного підручника, націлених на засвоєння учнями базової термінології у сфері ІКТ і створення сприятливого контексту оволодіння ІМ, що вивчається і новою культурою.

Наведемо приклади таких вправ (Коломінова, 2009: 42).

Такими є методологічні засади формування англomовної КП в учнів 9 класу основної школи, які мають бути закладені в сучасному підручнику для даного ступеню навчання. Фундамент зазначеної методології становлять наступні процеси в аспекті акмеологічного, тобто життєво орієнтованого підходу до навчання іноземних мов і культур:

- *гуманізація (олюднення) освіти*, її спрямованість на визнання цінності дитини як особистості, на отримання оптимальних умов для розвитку творчого потенціалу її індивідуальності,

The image shows a page from a textbook, Unit 2, titled 'School'. It features an email from Jimmy Collins to Yaroslav Romanenko about ICT. The email content includes a list of ICT applications: Word Processing, Databases, Spreadsheets, Desktop Publishing, Multimedia Presentation, Drawing Programs, Internet and CD-ROMs, E-mail, Digital Cameras, Electronic Sensors, Control Software, Simulations, and Website Publishing. Below the email, there is a task instruction: 'Make a story for Jimmy's website about computers in your life. Illustrate your story with pictures, photos, diagrams.'

UNIT 2 School

7 Read Jimmy's e-mail and tell what computing means for you.

From: Jimmy Collins
To: Yaroslav Romanenko
Subject: ICT

Dear Yaroslav,

To be honest, I like computing more than any other school subject. It is great to find out new things during ICT classes. I like doing Computer Projects, they are always exciting for me. By the way, I created my own website and put some of my own tips and advice onto it. Here they are.

Within ICT classes students learn to use a wide range of ICT, including:

- Word Processing** to write essays, news articles or letters.
- Databases** to record information, e.g. GCSE data handling project.
- Spreadsheets** to create tables, charts and graphs.
- Desktop Publishing** to design posters, leaflets or cards.
- Multimedia Presentation** to present text, pictures and sound.
- Drawing Programs** to create pictures and designs in Art and Technology classes.
- Internet and CD-ROMs** to access research for project work.
- E-mail** to contact friends in another school and email coursework to teachers.
- Digital Cameras** to record what they have done in class or on a field trip.
- Electronic Sensors** to record changes in light, sound and temperature.
- Control Software** to give instructions and make something happen.
- Simulations** to explore real and imaginary situations.
- Website Publishing** to create their own websites.

What does computing mean to you?

Looking forward to hearing from you.

Bye for now,
Jimmy

8 Make a story for Jimmy's website about computers in your life. Illustrate your story with pictures, photos, diagrams.

42

для педагогічної корекції розвитку і цілісного виховання особистості в її інтелектуальному та емоційному вимірах з метою формування її позитивної самооцінки і культивування у неї цінності іншої людини;

- *гуманітаризація освіти*, її переорієнтація на морально-етичні та естетичні цінності навчання і виховання учнів. Вивчення ними кількох мов продовж шкільного курсу формує в учня розуміння значення мови як засобу спілкування. Воно прилучає до скарбниць духовності різних народів і створює сприятливі умови для діалогу і полілогу культур.

- *інтегративний характер* навчання ІМ, спрямований на формування в учня цілісного сприймання навколишньої дійсності, на побудову цілісної картини світу, в якому людина покликана жити в гармонії з природою та суспільством, на те, щоб увійти в світ, що оточує учня, активною і творчою людиною, спроможною інтегрувати отримані в школі знання, навички та вміння з ІМ (мов) для вирішення різноманітних життєво важливих завдань.

- *демократизація освіти*, сутність якої виявляється в практичних кроках щодо створення якісної освіти для всіх, у вихованні передусім демократичної культури класу, проявом чого є повага до учнів, побудова стосунків учителя з ними і учнів між собою на засадах взаємоповаги, взаємодопомоги та рівноправного партнерства за гаслом “Everyone is equal when in class”.

Особливого значення у цьому напрямі набуває центроване на учня навчання. Сутність його полягає у максимальній передачі ініціативи в процесі заняття безпосередньо учню, коли складаються партнерські відносини між педагогом і учнями і вчитель виконує функції інструктора (“instructor”), помічника (“helper”). А учень стає суб’єктом навчальної діяльності, вступає в діалог з учителем, бере участь у процесі пізнання, в ході виконання творчих пошукових проблемних завдань із застосуванням інтерактивних технологій для задоволення інформаційних потреб старших підлітків у різних сферах їх інтересів, пов’язаних з їхнім культурознавчим збагаченням. В тому числі й з прагматичними цілями.

Вихідну методичну цінність у цьому напрямі набуває авторське звертання до кожного учня як користувача відповідного підручника. У даному разі – English 9. Читаємо разом: *«Відкривши цей підручник, поринь в атмосферу англійської мови разом з учасниками міжнародного Інтернет-проекту. Знайомство з ними допоможе тобі*

краще пізнати твоїх британських однолітків, більш вільно орієнтуватись в англомовному середовищі. А ще ти навчишся співпрацювати з однокласниками, самостійно вирішувати поставлені завдання, знаходити вихід у непростих проблемних ситуаціях» (Коломінова, 2009: 4).

Зазначена порада набуває особливої цінності для учнів 9 класу в якому завершується етап систематичної і послідовної роботи з автентичними навчальними матеріалі на допрофільному рівні. І зміст цієї діяльності (у даному разі в аспекті формування англомовної КП) має бути представленим в підручнику англійської мови за зразком English 9.

Як відомо, примітною ознакою змісту навчання ІМ в 9 класі основної школи є зростання обсягу автентичних навчальних матеріалів, яким забезпечується нормативне спілкування. В тому числі й в письмовій формі. Зростає доля самостійної роботи учнів, урізноманітнюються види навчальної діяльності, активно використовуються мовленнєві ситуації, що наближають навчальні ситуації до реальних умов міжкультурної іншомовної комунікації, в тому числі із застосуванням ІКТ. Відтак, авторське ознайомлення учнів-користувачів відповідного підручника з його методичною задачею покликано закласти вихідне мотиваційне підґрунтя для успішного засвоєння старшими підлітками всіх компонентів його змісту. В тому числі й писемного мовлення як предмета спеціального засвоєння (опрацювання).

Висновки. Отже, як доводить позитивний досвід підручникотворення з орієнтацією на вимоги держстандарту і чинних програм, на кінець навчання в основній школі учні мають оволодіти на рівні А2 наступними формами прагматичного писемного спілкування: написання листів, у тому числі електронних, вітальних листівок, телеграм, запрошень, об’яв, заяв, заповнення анкет тощо (Навчальні програми, 2017). Поступово у старшій профільній школі учні мають оволодіти розвитком умінь написання текстів академічних жанрів, писемного спілкування (написання переказів, творів, рефератів, анотацій, статей, доповідей тощо). Іншими словами, призначення академічного письма суто навчальне, тобто академічне. І тим самим створюється міцне методологічне підґрунтя для вдосконалення учнями старшої профільної школи різних форм писемного спілкування. Розвиток шляхів вдосконалення цього письма становить перспективу нашого подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. Москва: Прогресс, 1986. 421 с.
2. Бориско Н. Ф. Проблеми міжкультурної підготовки майбутніх учителів і викладачів іноземних мов. *Іноземні мови*. 2018. № 1. С. 9–20.
3. Вовк О. І. Комунікативно-когнітивна методика навчання англійської мови: навчально-методични. посіб. Черкаси: Вид. ФОП Нечитайло О. Ф., 2019. 381 с.
4. Гальскова Н. Д., Василевич А. П., Акімова Н. В. Методика обучения иностранным языкам: учебное пособие. Ростов-на-Дону: Феникс, 2017. 350 с.
5. Горлова Н. А. Методические ориентиры для выбора учебника иностранного языка как средства обучения. *Иностранные языки в школе*. 2012. № 2. С. 17–24.
6. Елизарова Г. В. Культура и обучение иностранным языкам. СПб.: КАРО, 2005. 352 с.
7. Жукова М. В. Новые подходы в обучающих системах и технологиях. *Лингвострановедение: методы анализа, технология обучения. Пятнадцатый межвузовский семинар по лингвострановедению*: Сборник научных статей, г. Москва, 14–15 июня 2017 г. / ред. Л. Веденина. Москва, 2018. С. 438–447.
8. Кашук С. М. Современные учебники-гибриды иностранного языка. *Лингвострановедение: методы анализа, технология обучения. Пятнадцатый межвузовский семинар по лингвострановедению*: Сборник научных статей, г. Москва, 14–15 июня 2017 г. / ред. Л. Веденина. Москва, 2018. С. 310–315.
9. Коломінова О. О., Роман С. В. Психолого-дидактичні та методичні засади підготовки студентів мовного ВНЗ до аналізу підручника іноземної мови. *Іноземні мови*. 2015. № 3. С. 53–63.
10. Коломінова О. О. English 9: підруч. з англ. мови для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. (п'ятий рік навчання). Київ: Ін-т сучас. підруч., 2009. 272 с.
11. Методика навчання іноземних мов і культур: Теорія і практика: підручник для студ. класичних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич та ін.; ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
12. Миньяр-Белоручев Р. К. Методика преподавания французского языка. Москва: Изд-во МГПИ им. В.И. Ленин., 1984. 80 с.
13. Миньяр-Белоручев Р. К. О принципах обучения иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 1982. № 1. С. 42–46.
14. Навчальні програми з іноземної мови для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивчення іноземних мов. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> (дата звернення: 10.06.2021).
15. Шерстюк О. М. Відгук на підручник англійської мови для 9 класу ЗНЗ (п'ятий рік навчання) О.О.Коломінової «English 9». *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 60–61.
16. Hutchinson T., Torres E. The Textbook as Agent of Change. *English Language Teaching Journal*. 1994. Vol. 48, no. 4. P. 315–328.
17. Palfrey J., Gasser U. Born Digital. Understanding the first generation of digital natives. New York: Basic, 2008. 375 p.
18. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*. 2001. Vol. 9, no. 5. P. 1–6.
19. Wallace A. F. C. Culture and personality. New York: Random House, 1961. 213 p.

REFERENCES

1. Berns R. Razvitiye YA-koncepcii i vospitanie [Self-concept development and education]. Moskva: Progress, 1986. 421 p. [in Russian].
2. Borysko N. F. Problemy mizhkul'turnoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv i vykladachiv inozemnykh mov [Problems of intercultural training of future teachers and teachers of foreign languages]. *Foreign languages*. 2018. Nr 1. pp. 9–20. [in Ukrainian].
3. Vovk O. I. Komunikatyvno-kohnityvna metodyka navchannya anhliys'koyi movy : navchal'no-metodychny. Posib [Communicative-cognitive methods of teaching English]. Cherkasy: Vyd. FOP Nechytyaylo O. F., 2019. 381 p. [in Ukrainian].
4. Gal'skova N. D., Vasilevich A. P., Akimova N. V. Metodika obucheniya inostrannym yazykam: uchebnoe posobie [Methodology of teaching foreign languages: textbook]. Rostov-na-Donu: Feniks, 2017. 350 p. [in Ukrainian].
5. Gorlova N. A. Metodicheskie orientiry dlya vybora uchebnika inostrannogo yazyka kak sredstva obucheniya [Methodological guidelines for choosing a foreign language textbook as a teaching tool]. *Foreign languages at school*. 2012. Nr 2. pp. 17–24. [in Russian].
6. Elizarova G. V. Kul'tura i obuchenie inostrannym yazykam [Culture and teaching foreign languages]. SPb.: KARO, 2005. 352 p. [in Russian].
7. Zhukova M. V. Novye podhody v obuchayushchih sistemah i tekhnologiyah [New approaches in training systems and technologies]. *Lingvostranovedenie: metody analiza, tekhnologiya obucheniya. Pyatnadcatyj mezhvuzovskij seminar po lingvostranovedeniyu* [Linguistic and regional studies: methods of analysis, teaching technology. Fifteenth Interuniversity Seminar on Linguistic and Cultural Studies]: Sbornik nauchnyh statej, g. Moskva, 14–15 iyunya 2017 g. / red. L. Vedenina. Moskva, 2018. pp. 438–447. [in Russian].
8. Kashchuk S. M. Sovremennye uchebniki-gibridy inostrannogo yazyka [Modern textbooks-hybrids of a foreign language]. *Lingvostranovedenie: metody analiza, tekhnologiya obucheniya. Pyatnadcatyj mezhvuzovskij seminar po lingvostranovedeniyu*. [Linguistic and regional studies: methods of analysis, teaching technology. Fifteenth Interuniversity Seminar on Linguistic and Cultural Studies]: Sbornik nauchnyh statej, g. Moskva, 14–15 iyunya 2017 g. / red. L. Vedenina. Moskva, 2018. pp. 310–315. [in Russian].

9. Kolominova O. O., Roman S. V. Psykholoho-dydaktychni ta metodychni zasady pidhotovky studentiv movnoho VNZ do analizu pidruchnyka inozemnoyi movy [Psychological-didactic and methodical bases of preparation of students of language university for the analysis of the textbook of a foreign language]. *Foreign languages*. 2015. Nr 3. pp. 53–63. [in Ukrainian].
10. Kolominova O. O. English 9: pidruch. z anhl. movy dlya 9 kl. zahal'noosvit. navch. zakl. (p"yatyy rik navchannya) [English 9: textbook. from English languages for 9th grade. general education. textbook lock (fifth year of study).]. Kyiv: In-t suchas. pidruch., 2009. 272 p. [in Ukrainian].
11. Metodyka navchannya inozemnykh mov i kul'tur [Methods of teaching foreign languages and cultures: Theory and practice]: Teoriya i praktyka: pidruchnyk dlya stud. klasychnykh i linhvistychnykh universytetiv: pidruchnyk / O. B. Bihych ta in. ; red. S. Yu. Nikolayeva. Kyiv: Lenvit, 2013. 590 p. [in Ukrainian].
12. Min'yar-Belruchev R. K. Metodika prepodavaniya francuzskogo yazyka [French Teaching Methodology]. Moskva: Izd-vo MGPI im. V.I.Lenin., 1984. 80 p. [in Russian].
13. Min'yar-Belruchev R. K. O principah obucheniya inostrannym yazykam [On the principles of teaching foreign languages]. *Foreign languages at school*. 1982. Nr 1. pp. 42–46. [in Russian].
14. Navchal'ni prohramy z inozemnoyi movy dlya zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv i spetsializovanykh shkil iz pohlyblenym vyvchennya inozemnykh mov [Foreign language curricula for secondary schools and specialized schools with in-depth study of foreign languages]. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> (data zvernennya: 10.06.2021). [in Ukrainian].
15. Sherstyuk O. M. Vidhuk na pidruchnyk anhliys'koyi movy dlya 9 klasu ZNZ (p"yatyy rik navchannya) O.O. Kolominovoyi "English 9" [Response to the English language textbook for the 9th grade of ZNZ (fifth year of study) OO Kolominova "English 9"]. *Foreign languages*. 2010. Nr 2. pp. 60–61. [in Ukrainian].
16. Hutchinson T., Torres E. The Textbook as Agent of Change. *English Language Teaching Journal*. 1994. Vol. 48, no. 4. P. 315–328.
17. Palfrey J., Gasser U. Born Digital. Understanding the first generation of digital natives. New York: Basic, 2008. 375 p.
18. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*. 2001. Vol. 9, no. 5. P. 1–6.
19. Wallace A. F. C. Culture and personality. New York: Random House, 1961. 213 p.